

УДК 332.82

Артур Володимирович СТАЦЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїсти

факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

начальник управління з обслуговування містечка модульного типу,

Департаменту житлового господарства

Харківської міської ради, КП «Харківспецбуд»;

ID <https://orcid.org/0000-0002-9804-3572>

ЗАРУЧНИКИ ВІЙНИ. ЖИТЛОВА ПРОБЛЕМА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

В умовах конфлікту на сході України існує, велика кількість людей, що мешкали на цих територіях змушені шукати притулку в інших регіонах країни, через небезпечність знаходження у зоні бойових дій, втрату житла чи засобів до існування.

У науковій літературі таких осіб визначають як «внутрішні мігранти», «переселенці», чи «вимушені переселенці», в офіційних документах – як «внутрішньо переміщені особи», що відповідає терміну «internally displaced person», що закріплений у «Керівних принципах з питань про переміщених осіб всередині країни» Організації Об'єднаних Націй, який визначає, що це є окремі особи, чи групи осіб, які були змушені залишити свої помешкання, або місця постійного проживання в результаті, або щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або спричинених діяльністю людини лих, чи техногенних катастроф, і які не перетнули міжнародно-визнаних державних кордонів» [5].

Вітчизняний законодавець визначив таких осіб у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» майже ідентично з актом ООН, виклавши поняття «внутрішньо переміщених осіб» у наступній редакції внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [1].

Незважаючи на деякі особливості статусу, та всі складнощі, що виникають у таких осіб, всі вони повинні мати повний обсяг прав наданих їм конституцією держави перебування, а також Загальною декларацією прав людини [8].

На сьогодні в Україні існує ціла низка проблем, окрім питання розміщення та адаптації таких осіб у регіонах, а саме: проблеми будівництва соціального житла, працевлаштування, соціальної адаптації, отримання нових та відновлення втрачених документів, підтвердження факту народження чи смерті на тимчасово невідконтрольних уряду України територіях тощо.

Одна з найбільших проблем переселенців – це проблема житла, тому що окрім вже соціалізованих та працевлаштованих ВПО існує категорія ВПО яка не має змоги працювати та винаймати житло. Мова йде про пільгові категорії переселенців, до них належать багатодітні родини, особи пенсійного віку та сім'ї інвалідів тощо. Єдиною можливістю мати власну домівку для таких осіб є програма обміну житла, що є у власності ВПО на невідконтрольній території, на житло у інших областях України та програма державних компенсацій за зруйноване житло. Жодна з цих програм на сьогодні не забезпечує вирішення проблем та кожна з них має значні недоліки.

9 квітня 2019 року у Верховній Раді України було зареєстровано законопроект за номером 1020810 [2], що пропонував експеримент з обміну житлом протягом 2020-2022 років, яке ВПО залишили на невідконтрольній території. Програмою передбачалось, що ВПО, які мають житло на НКТ, зможуть обміняти свої домівки на житлові приміщення такої самої або кращої якості у Кіровоградській або Миколаївській областях. Вищевказаний законопроект відкликано 20.08.2019 року на підставі, зокрема, таких висновків: 1) на сьогоднішній день механізм перевірки наявності та підтвердження права власності на житло фактично відсутній; 2) термінологічний апарат законопроекту потребує удосконалення та доопрацювання (зокрема, термін «невідконтрольні території», який застосовується у проекті, не узгоджується із статтею 1 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях»); 3) органи управління фактично не мають можливості отримати вказане житло у свою власність, що створює загрозу того, що укладені договори міні не відповідатимуть вимогам частини 5 статті 203 Цивільного кодексу України, згідно з якою правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків [9].

Таким чином відкликавши законопроект, та не запропонувавши іншого рішення, Верховна Рада України позбавила ВПО, що мають майно на невідконтрольній території, обміняти його на житлові приміщення в інших областях України, що залишає таких осіб в ситуації, коли вони не можуть повернутись в свої домівки, а придбати житло в інших регіонах України не мають фінансової можливості. Отже, зазначені ВПО залишаються заручниками ситуації.

Відповідно до опитувань ВПО у місцях компактного проживання проведеного БФ «Право на захист» в 11 областях України, лише 40 % опитаних розглядають можливість повернення на попереднє місце проживання за умов

закінчення війни, гарантій безпеки та пенсійного забезпечення. Всього 27 % розглядають варіант повернення додому як єдиний можливий, а 23 % опитаних зазначили, що їх житло на тимчасово невідконтрольній території є зруйнованим [3].

Таким чином, постає питання отримання компенсацій за втрачене та зруйноване житло.

15 липня 2019 року Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, опублікувало механізм грошової компенсації за зруйноване внаслідок збройної агресії РФ приватне житло [4]. Відповідно до опублікованого документу, для отримання компенсації постраждалі мають подати відповідні заяви та документи до спеціально створених Комісій при обласних державних адміністраціях (обласних військово-цивільних адміністраціях), які будуть приймати рішення про надання грошової компенсації. Форми необхідних документів і порядок розгляду заяв мають бути розроблені Міністерством тимчасово окупованих територій, при цьому граничний розмір компенсації становитиме 300 тис. гривень.

По-перше, на нашу думку, 300000 грн для придбання житла є доволі маленькою сумою в сучасних реаліях, а по-друге, такий порядок може бути застосований до зруйнованого житла лише на звільнених та територіях підконтрольних українському уряду.

Що стосується осіб, що є власниками зруйнованого житла внаслідок збройного конфлікту, яке знаходиться на тимчасово невідконтрольних уряду України територіях, то ці люди залишаються у «підвішеному» стані. Всі органи та установи відмовляють у видачі акту про зруйноване житло, на підставі відсутності доступу до територій. Таким чином, особи що мають зруйноване житло на невідконтрольній території фактично не мають змоги цього довести для отримання компенсацій чи прийняття участі у інших соціальних житлових програмах.

Ще однією проблемою ВПО є відсутність соціального житла передбаченого законодавством. Станом на сьогодні, соціальні гуртожитки будуються переважно за кошти волонтерів та іноземних донорів. Так, наприклад, у зв'язку з триваючим конфліктом на сході України та з наявністю великої потреби у допомозі з боку внутрішніх переселенців, Уряд Німеччини вирішив продовжити проєкт гуманітарної допомоги постраждалим внаслідок конфлікту особам у Східній Україні у 2019–2021 роках [6]. Саме завдяки вказаному проєкту, такі організації як USIF та GiZ, допомагають будувати соціальне житло для переселенців [10; 11].

Саме уряд Німеччини зіштовхнувся зі схожими проблемами переселенців, за відмінністю того, що у Європейському Союзі є проблема із «зовнішніми біженцями», а в Україні із внутрішньо переміщеними особами [7].

Аналізуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що попри намагання держави, допомогти внутрішньо переміщеним особам, існує велика кількість проблем які або залишились поза увагою держави, або вирішені нею лише формально. На думку автора, одним з найефективніших методів усунення існуючих проблем є обмін досвідом з професіоналами з інших країн, наприклад, Німеччиною чи Францією, які мають великий досвід допомоги біженцям та переселенцям.

Також вважаємо, що профільному міністерству доцільно розробити порядок видачі акту про втрачене чи зруйноване житло на тимчасово невідконтрольних уряду України територіях, можливо у співпраці з міжнародними організаціями, що мають доступ до зазначених територій, а також розроблення дієвих програм щодо забезпечення найвразливіших категорій ВПО соціальним житлом.

На нашу думку, дуже важливим з боку держави є приділення уваги програмам соціального житла для переселенців, а особливо проблеми компенсацій за втрачене чи зруйноване житло на тимчасово невідконтрольних територіях.

Список бібліографічних посилань

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : закон України від 20.10.2014 № 1706-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення: 20.10.2019).
2. Проект Закону про проведення експерименту з обміну житла, яке перебуває у власності внутрішньо переміщених осіб на невідконтрольних територіях Донецької та Луганської областей // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65789 (дата звернення: 20.10.2019).
3. Затяжна тимчасовість: як живуть ВПО у місцях компактного проживання // Right to protection. URL: <http://r2p.org.ua/zatyazhna-tymchasovist-yak-zhyvut-vpo-u-mistsyah-kompaktnogo-prozhyvannya> (дата звернення: 20.10.2019).
4. Механізм грошової компенсації за зруйноване внаслідок збройної агресії РФ приватне житло // Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-vstanoviv-mehanizm-groshovoyi-kompensaciyi-za-zrujnovane-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rf-privatne-zhitlo> (дата звернення: 20.10.2019).
5. Руководящие принципы по вопросу о перемещении лиц внутри страны E/CN.4/1998/53/Add.2 / Экономический и социальный Совет ООН (ЭКОСОС). 22 июля 1998 г. URL: <http://www.refworld.org.ru/docid/50b345932.html> (дата звернення: 20.10.2019).
6. Гуманітарна допомога уряду Німеччини постраждалим внаслідок конфлікту особам у Східній Україні 2019–2021 // Спілка Самаритян України. URL: <http://ssu.kiev.ua> (дата звернення: 20.10.2019).
7. Elf Milliarden Dollar für syrische Flüchtlinge. URL: <https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Reiseberichte/2016-02-04-syrien-konferenz-london.html?nn=709674> (дата звернення: 20.10.2019).
8. The Universal Declaration of Human Rights // ООН : офіц. сайт. URL: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights> (дата звернення: 20.10.2019).
9. Висновок на проект Закону України «Про проведення експерименту з обміну житла, яке перебуває у власності внутрішньо переміщених осіб на невідконтрольних територіях Донецької та Луганської областей» (реєстр. № 10208 від

09.04.2019) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=65789&pf35401=483980> (дата звернення: 20.10.2019).

10. Promotion of Social Infrastructure Development. USIF.VI' Project 2018–2023 // УФІ. URL: <https://usif.ua/project/14> (дата звернення: 20.10.2019).

11. Ukraine // Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). URL: <https://www.giz.de/en/worldwide/302.html> (дата звернення: 20.10.2019).

Одержано 06.11.2019

УДК 37.02

Тетяна Володимирівна СТЕПАНЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-2323-987X>

УМІННЯ ПРАЦЮВАТИ З ІНФОРМАЦІЄЮ ЯК НЕОБХІДНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ

У сучасних реаліях необхідною умовою ефективного виконання поліцією своїх завдань з надання поліцейських послуг стало реформування системи підготовки кадрів для Національної поліції України. Питання вдосконалення юридичної освіти майбутніх правоохоронців, в свою чергу, вимагають як теоретичного обговорення, так і практичної роботи по впровадженню в навчальний процес сучасних методичних прийомів.

Становлення інформаційного суспільства призводить до фундаментальної трансформації освіти, в тому числі й відомчої освіти системи МВС України. Обсяг інформації, що отримується людьми з різних інформаційних джерел, подвоюється кожні три роки. Фундаментальні академічні знання в сучасній інформаційній цивілізації перестають бути капіталом. Затребуваною стає освіта, яке дозволяє людині впевнено увійти в світ інформації, її пошуку, аналізу та інтерпретації. Якщо раніше перед освітніми установами стояла мета підготовки особи, здатної працювати в сформованих соціальних умовах, то сьогодні ВНЗ потрібно підготувати співробітника МВС, здатного жити і працювати в умовах, що постійно змінюються. Від майбутнього правоохоронця тепер потрібно не стільки володіння якою б то не було спеціальною фаховою інформацією та навичками, скільки вміння орієнтуватися в інформаційних потоках, бути мобільним, шукати і використовувати відсутні ресурси, а також мати звичку до постійної безперервної освіти та професійного самовдосконалення. Очевидною стає необхідність володіння умінням працювати з інформацією. «Інформаційні компетенції є ключовим фактором в освіті протягом усього життя. Вони є першим кроком на шляху до досягнення цілей освітньої діяльності» [1].

З урахуванням вищенаведеного і сучасний освітній процес у відомчих ВНЗ МВС України має бути націлений на формування в курсантів, студентів та слухачів комплексу ключових, базових, соціально-особистісних і професійних інтелектуальних, проєктних, комунікативних, управлінських компетенцій. Навчальний процес не повинен бути тільки процесом трансляції інформації. Минули ті часи, коли в освітньому процесі потрібно дати інформації більше, ніж особа, яка навчається може отримати за межами навчального закладу. В даний час можливості отримання освітньої інформації різної якості і кількості істотно збільшилися. Але збільшення кількості навчальної інформації не завжди може привести до підвищення якості освіти. Невелика кількість інформації дозволяє її детально проаналізувати. Великий же обсяг інформації вимагає її сортування, вибору на основі її оцінки, планування її використання для вирішення навчальних завдань. І навичками такої роботи з інформацією, на нашу думку, курсанти (студенти, слухачі) володіють явно не достатньо. На наше переконання, вчити курсантів (студентів, слухачів) роботі з інформацією – це завдання не тільки спеціальних кафедр. Безумовно, спеціальним кафедрам інформаційних технологій в сучасних умовах відводиться важлива роль в навчальному процесі, але ця роль – підвищення технологічної компетентності студентів. Навчання роботі зі змістом інформації – завдання викладача будь-якої навчальної дисципліни. Необхідність змістовної, прагматичної оцінки інформації – актуальна потреба сучасності. А ця відносно нова потреба визначає необхідність методичних новацій.

Сучасна ситуація вимагає розуміння освіти не як трансляції знання, а як комунікації викладача і курсантів в процесі формування загальнокультурної і професійної компетентності юристів, правоохоронців. Але заважає активній та ефективній комунікації «викладач – курсант (студент, слухач)» традиційне розуміння навчання як передачі курсантам (студентам, слухачам) по можливості максимальної кількості інформації. Все ще достатньо поширеною є думка, що чим більше інформації по навчальній дисципліні буде надано викладачем курсантам (студентам, слухачам), тим краще. Негативні результати такого навчання можна побачити навіть на прикладі «найкращих» курсантів (студентів), які багато знають (а вірніше – пам'ятають), але не в змозі осмислено використовувати наявну у них інформацію в реальних життєвих ситуаціях, в тому числі в ситуаціях навчальних. В сучасних умовах активного оновлення законодавства доводиться давати курсантам (студентам, слухачам) багато нової інформації, але, даючи для вивчення великий обсяг нормативного матеріалу, добре б пам'ятати вислів Рудольфа фон Йерінга про те, що